

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni računski centar (Srce)

**ARHIVIRANJE OBVEZNOG PRIMJERKA MREŽNE GRAĐE
SMJERNICE ZA NAKLADNIKE/AUTORE
Verzija 1.0**

Sadržaj

1. Uvod

2. Obvezni primjerak mrežnih publikacija

2.1 Zakonski propisi

2.2 Definicije pojmova

2.3 Koja se mrežna građa pohranjuje u digitalni arhiv

2.4 Kako obavijestiti NSK o objavljivanju mrežne publikacije

2.5 Što je digitalni arhiv i kako mu se pristupa

2.6 Prednosti digitalnog arhiva za nakladnike/autore mrežnih publikacija

3. Preporuke za izradu mrežnih publikacija

3.1 Uređivanje i oblikovanje mrežnih publikacija

3.2 Tehničke preporuke za izradu mrežne publikacije

4. NSK pobirač

5. Adrese

6. Prilozi

6.1 Kriteriji odabira obveznog primjerka mrežne građe za obradu i arhiviranje. Verzija 1.0

6.2 Obrazac za prijavu mrežnih publikacija

6.3 O Projektu uspostave sustava za preuzimanje i arhiviranje obveznog primjerka hrvatskih mrežnih publikacija

Zagreb, listopad 2005.

1. Uvod

Publikacije objavljene na internetu predstavljaju važan dio suvremene kulturne baštine. Poput tiskanih publikacija i neknjižne građe, i mrežna građa ulazi u obuhvat obveznog primjerka. Radi dinamične naravi interneta, mnoge mrežne publikacije više nisu dostupne.

Kako bi prikupila i zaštitila taj dio hrvatske nakladničke produkcije, Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) uspostavila je u suradnji sa Sveučilišnim računskim centrom Sveučilišta u Zagrebu (Srce) *Digitalni arhiv hrvatskih mrežnih publikacija*.

Mrežna građa arhivirana u *Digitalnom arhivu* predstavlja dio fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice pa je pretraživanje omogućeno putem WebPAC-a NSK (*Web Public Access Catalogue*).

Svrha ovih *Smjernica za nakladnike / autore* je:

- uputiti u zakonske propise vezane uz obvezni primjerak mrežne građe
- uputiti u način obavještavanja Nacionalne i sveučilišne knjižnice o objavljivanju publikacije na mreži i funkciji digitalnog arhiva za pohranu mrežne građe
- preporučiti način izrade mrežnih publikacija zbog njihova lakšeg pronalaženja i uspješnog pohranjivanja
- dati informaciju o programu kojim se NSK služi prilikom pobiranja mrežne građe
- uputiti na relevantne dokumente vezane uz kriterije odabira, postupke prijave i pohrane
- dati osnovnu informaciju o projektu uspostavljanja *Digitalnog arhiva hrvatskih mrežnih publikacija*.

2. Obvezni primjerak mrežnih publikacija

2.1 Zakonski propisi

Zakonska je obveza nakladnika da Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici dostavljaju publikacije objavljene na internetu kao obvezni primjerak, a Nacionalne i sveučilišne knjižnice da ih prima, obrađuje, omogući dugoročnu pohranu i zaštitu te daje na korištenje.

Da bi se ta obveza mogla ostvariti Nacionalna i sveučilišna knjižnica je uspostavila *Digitalni arhiv hrvatskih mrežnih publikacija*.

2.2 Definicije pojmova

Digitalni arhiv. Sustav koji omogućuje dugotrajnu pohranu, zaštitu i pristup elektroničkim publikacijama.

Mrežna publikacija. Djelo/duhovni proizvod u digitalnom obliku dostupan računalnom mrežom. Sinonimi su web publikacija, online publikacija, mrežna građa.

Mrežno mjesto. Skup web stranica koje čine jednu cjelinu. Sinonimi su web sjedište, web stranice, mrežne stranice, *web site*.

Nakladnik. Pravna ili fizička osoba koja pokreće objavljivanje publikacije i snosi troškove njezina izdavanja.

Pobirač. Robotski program koji se koristi za pobiranje mrežne građe. Sinonimi su *gatherer, harvester, crawler*.

2.3 Koja se mrežna građa pohranjuje u digitalni arhiv

U *Digitalni arhiv* pohranjuju se statične i dinamične publikacije, tj. omeđene publikacije čiji se sadržaj ne mijenja, npr. knjige i članci, i neomeđena građa čiji se sadržaj mijenja i/ili nadopunjuje, npr., časopisi, godišnji izvještaji, novine, e-zini, portali, mrežna mjesta institucija, udruga, događaja, znanstvenih projekata.

Publikacije se za arhiviranje odabiru prema utvrđenim *Kriterijima odabira obveznog primjerka mrežne građe* koji se odnose na sadržaj, nakladnika/autora, strukturu publikacije, domenu i format objavljivanja. Publikacije se prikupljaju učestalošću koju određuje Knjižnica.

2.4 Kako obavijestiti NSK o objavljivanju mrežne publikacije

Nakladnici/autori mrežnih publikacija putem *Obrasca za prijavu mrežnih publikacija* obavještavaju Knjižnicu o postojanju svoje publikacije na internetu. Time izvršavaju svoju obvezu dostave obveznog primjerka i omogućuju njegovu obradu i arhiviranje. Nekim se vrstama mrežne građe dodjeljuju identifikatori ISSN, ISBN ili ISMN.

2.5 Što je digitalni arhiv i kako mu se pristupa

Digitalni arhiv je sustav koji omogućuje dugotrajnu pohranu, zaštitu i pristup elektroničkim publikacijama.

Minimalna razina pristupa arhiviranim publikacijama je jedan ovlaštenu korisnik odjednom unutar NSK putem sigurnog intraneta, osim kad nakladnici/autori s Knjižnicom ne dogovore drugačije uvjete.

Sadržaj digitalnog arhiva može se pretraživati putem WebPAC-a NSK, a pregledavati sa stranica *Digitalnog arhiva hrvatskih mrežnih publikacija*.

2.6 Prednosti digitalnog arhiva za nakladnike/autore mrežnih publikacija

Bibliografska obrada. Svaka publikacija u digitalnom arhivu bibliografski je obrađena i dio je fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

Povećanje broja čitatelja. Putem bibliografskog zapisa u WebPAC-u NSK odabrana mrežna građa dostupna je na svom izvornom sjedištu na internetu i u digitalnom arhivu NSK. Na taj se način povećava mogući broj pristupa građi.

Dugoročno čuvanje. Arhiviranoj je građi moguće pristupiti na poslužitelju NSK i kada više ne postoji na svojoj izvornoj internetskoj adresi.

Logo. Logo koji označava da je publikacija pohranjena u digitalnom arhivu nakladnik može objaviti na izvorniku na internetu kao izravnu poveznicu na stranice *Digitalnog arhiva hrvatskih mrežnih publikacija*.

3. Preporuke za izradu mrežnih publikacija

Kako bi se građa lakše pronašla na internetu i uspješno pohranila u digitalni arhiv NSK, potrebno je koristiti normirana rješenja i općeprihvaćene prakse, kako za uređivanje i oblikovanje publikacija tako i za tehnološka i programska rješenja za njihovo objavljivanje na mreži.

3.1 Uređivanje i oblikovanje mrežnih publikacija

Publikacije moraju sadržavati sljedeće osnovne bibliografske podatke za njihovu identifikaciju:

Naslov

Naslov treba biti jednoznačan i jasan i treba ga navoditi u istom obliku na svim mjestima na publikaciji, npr. na naslovnici, u zaglavlju html-a.

Impresum

Impresum treba minimalno sadržavati:

- podatak o odgovornosti, tj. ime osobe ili naziv tijela koje je odgovorno za sadržaj i izradu publikacije, npr. autor, nakladnik, urednik
- datume: datum objavljivanja (postavljanja publikacije na mrežu) i podatak o učestalosti objavljivanja, tj. datum izlaženja novog broja i datum osuvremenjivanja (zadnje promjene sadržaja)
- podatak o izdanju, npr. verzija 2.0, 2. prerađeno izdanje
- mjesto objavljivanja odnosno sjedište nakladnika.

3.2 Tehničke preporuke za izradu mrežne publikacije

Poberivost nekog web sjedišta izravno ovisi o načinu na koji se rabe pojedine tehnologije prilikom izrade sjedišta. Ovdje iznesene tehničke preporuke imaju za temeljni cilj osigurati punu poberivost odnosno mogućnost automatske izrade arhivske kopije identične originalu. Poštivanje ovih preporuka donosi i dodatnu korist – bolju vidljivost u svijetu internetskih pretraživača. Naime, različiti pretraživači, poput Google-a, kvalitetnije indeksiraju web sjedišta koja su tehnički prilagođena procesu pobiranja.

Ove su preporuke namijenjene u prvom redu dizajnerima i onima koji realiziraju tehnički dio web sjedišta ili web aplikacije.

Treba naglasiti da su ove preporuke u potpunosti sukladne s preporukama W3C organizacije, krovnog tijela koje se brine o standardizaciji Web tehnologija i to zbog postizanja veće uporabivosti i dostupnosti web stranica (vidjeti <http://www.w3.org/WAI/>).

3.2.1 Linkovi i navigacija unutar web sjedišta

Svi sustavi za arhiviranje web sjedišta kao i sustavi za pretraživanje temelje se na robotskim programima koji posjećuju web sjedišta i automatskim radnjama preuzimaju njihov sadržaj. Roboti su u osnovi jednostavni programi, i konceptualno su vrlo različiti od uobičajenih web preglednika (*browser*). Uobičajeno je da dohvaćaju prvu (zadanu) stranicu web sjedišta, na njoj pronalaze linkove i slijedeći te linkove prikupljaju ostale stranice sa tog sjedišta. Da bi ovaj proces ispravno funkcionirao, robot mora biti u stanju prepoznati što je na stranici link koji vodi na neku drugu stranicu.

Za postizanje kvalitetne i cjelovite arhivske kopije postoje dva koraka koja moraju u cijelosti biti izvršena. Prvi smo korak je pronalaženje linkova na druge stranice web sjedišta i njihovo prikupljanje.

Drugi važan korak je transformacija linkova u prikupljenom materijalu i to na način da prikupljene stranice budu pravilno povezane u arhivu kako bi navigacija bila moguća i dok su one smještene na drugoj lokaciji unutar stabla dokumenata. Zbog toga je upotreba relativnih linkova vrlo dobra praksa.

Primjer: Stranica *onama.html* unutar web stabla nalazi na lokaciji */info/onama.html*. Na stranici *onama.html* nalazi se link koji vodi na početnu stranicu (*/index.html*) i uključena je slika logotipa koja se nalazi u direktoriju */images*.

Preporučuje se: relativni linkovi u odnosu na dokument na kojem se nalaze:

```
<a href=“../index.html”>
<img src=“../images/logo.gif”>
```

Ne preporučuje se: apsolutni linkovi - početak staze web sjedišta ili (još lošije) koji u sebi sadrže kompletnu adresu uključujući i naziv poslužitelja.

```
<a href=“/index.html”>
<b href=“http://www.nasweb.hr/index.html”>
<img src=“/images/logo.gif”>
<img src=“http://www.nasweb.hr/images/logo.gif”>
```

Svi će primjeri funkcionirati, a krajnji rezultat u pregledniku će biti isti. No, svi nepoželjni primjeri imaju apsolutne linkove, i kad bi sve stranice bile premještene na neku drugu lokaciju unutar web stabla (npr. /arhiva/2005/), apsolutni linkovi bi pokazivali na pogrešne lokacije.

Praksa korištenja isključivo relativnih linkova ne samo da olakšava ispravno arhiviranje web sjedišta, već olakšava i rukovanje dokumentima ukoliko se pokaže potreba za premještanje na drugu lokaciju, snimanje na disk kako bi se mogli pregledavati offline i slično.

Kad web sjedište nije u cijelosti prikupljeno, najčešći je razlog nemogućnost robota da prepozna linkove unutar stranice. To se uobičajeno dešava u situacijama kad su linkovi realizirani uz pomoć jezika *java script* korištenjem akcije *onClick event* ili uz pomoć *flash* tehnologije. Kako većina robota ne može izvršavati *java script*, linkovi koji su realizirani pomoću *java scripta* obično nisu dostupni robotskim programima.

Preporučuje se:

Ne preporučuje se:

U gore navedenom primjeru, problem nastaje zbog toga što *href* atribut ne sadrži url, odnosno potrebni link, već se do njega dolazi izvršavanjem *java script* funkcije *otvori_url* koja se može nalaziti unutar *script* oznake (*HTML tag*) u dokumentu. S obzirom da roboti ne izvršavaju *java script*, linkovi neće biti prepoznati i robot neće prikupiti dokumente na koje ti linkovi upućuju. Isto se događa i kod sjedišta realiziranih u *flash* tehnologiji.

Ako autori na svojim web sjedištima žele imati dinamičke izbornike koji se realiziraju *java scriptom*, stranice će biti uspješno arhivirane kad uz izbornik napravljen u *java scriptu* sadrže i alternativni način navigacije realiziran običnim tagovima (linkovi se mogu staviti na dno stranice, po jedan za svaku stavku izbornika) i kad su u *java script* izborniku linkovi relativni (ovo je vrlo važno).

Naime, robot neće prepoznati linkove u *java scriptu*, ali će ih pronaći u linkovima za alternativnu navigaciju. Takve stranice će se prikupiti, no to još uvijek ne jamči da će navigacija kroz *java script* izbornik ispravno raditi i unutar arhivirane kopije.

S obzirom da robotski program ne prepoznaje linkove u *java scriptu* i ne može ih transformirati u relativne, *java script* funkcija kojom se vrši navigacija mora koristiti relativne linkove.

Uporaba formi za navigaciju

Iako su forme u HTML stranicama inicijalno zamišljene za unos podataka i njihovo slanje na poslužitelj, neki autori ih u određenim situacijama koriste za navigaciju web sjedištem. Jedan od scenarija je uporaba web forme sa padajućim izbornikom iz kojeg se izabire stavka i to sa svrhom navigacije u određeni dio web sjedišta. Korisnik odabire stavku padajućeg izbornika i ta akcija vodi korisnika u određeni dio web sjedišta. U ovakvom slučaju robotski programi neće slijediti linkove realizirane na ovaj način jer roboti nisu programirani da ispunjavaju forme odnosno vrše unos podataka. Čak i odabir stavke iz padajućeg izbornika smatra se unosom podataka.

Ne preporučuje se: navigacija web sjedištem korištenjem forma u HTML stranicama.

Ako nema načina da se to izbjegne, poberivost se može osigurati tako da se negdje unutar web sjedišta, a poželjno na samoj stranici na kojoj se nalazi forma za navigaciju, stave i obični linkovi koji vode na te stranice kao alternativni način navigacije. Ovdje je važno, isto kao i kod izbornika realiziranih u java scriptu, da java script funkcija koja vrši navigaciju radi sa relativnim linkovima.

3.2.2 Dinamički generirane stranice

Dinamički generirane stranice su rezultat izvršavanja programa ili nekog skriptnog jezika na poslužitelju. To su tehnologije poput PHP-a, ASP-a, JSP-a i slično. Rad s ovakvim tehnologijama nosi neke svoje specifičnosti koje se odnose i na poberivost takvih web sjedišta. Sadržaj stranica generira se u trenutku dohvata. Može ovisiti o mnogo faktora poput trenutnog stanja podataka u bazi podataka, prethodnom slijedu navigacije, trenutnom vremenu na poslužitelju, unosima od strane drugih korisnika i sl. Iako koristimo terminologiju „web stranice“, ovakvi sustavi su mnogo više od toga jer ne poslužuju samo statički HTML koji je uvijek isti, već se radi o ponekad vrlo kompleksnim web aplikacijama, koje barataju sa višestrukim izvorima podataka i kompliciranom logikom koja određuje prikaz. Tipični predstavnici takvih aplikacija su: forumi, blogovi, CMS sustavi, web dućani, online katalogi itd. Uz dinamički generirani sadržaj dolazi i dinamičko generiranje linkova, što ponekad dovodi do izuzetno velikog broja različitih url-ova, koji na različit način prikazuju iste podatke. To može stvoriti poteškoće u prikupljanju i/ili ga produžiti uz nepotrebno opterećenje web poslužitelja. Potreba takvih aplikacija da zapamte stanje između pojedinih upita nekog klijenta, za što koriste tzv. sesije (*session*), dodatno otežava pobiranje. Dobrim dizajnom aplikacije ovakvi se problemi mogu izbjeći.

Uporaba parametara u url-u:

Preporučuje se: korištenje minimalno potrebnog broja različitih parametara u dinamički generiranim url-ovima.

Ne preporučuje se: korištenje url-a za prenošenje parametara između pojedinih stranica.

Rad sa sesijama:

Sesije u web aplikacijama koristite samo na mjestima gdje su potrebne (npr. nakon što se korisnik prijavi u zaštićeni dio web sjedišta).

Preporučuje se: koristiti *cookie* tehnologiju.

Ne preporučuje se: stavljanje session id-a u generirane url-ove.

Preporučuje se: koristiti standardne nazive *session id* varijable (PHPSESSID, session_id).

Ne preporučuje se: koristiti vlastite nazive jer ih je gotovo nemoguće identificirati.

Content Type zaglavlje i MIME:

Preporučuje se: kod dinamičkog generiranja ne-tekstualnih sadržaja važno je ispravno postaviti element *ContentType* u HTTP zaglavlju. PHP ili neka druga skripta može generirati jpeg ili gif sliku ili ne-tekstualnu datoteku nekog drugog tipa, pri čemu obavezno treba poslati i ispravan *ContentType* element u HTTP zaglavlju. Isto pravilo vrijedi i kada skripta služi kao 'međusloj' za kontrolirani pristup datotekama (npr. *download*). Moguće vrijednosti zaglavlja *ContentType* su definirane MIME standardom.

Ne preporučuje se: praksa stavljanja proizvoljnih vrijednosti jer nije sukladna s internetskim standardima i treba je izbjegavati.

3.2.3 Metapodaci

Metapodaci omogućuju kvalitetnije opisivanje pobranog web sjedišta u arhivu te im je stoga potrebno posvetiti pažnju.

Preporučuje se: opremanje web sjedišta metapodacima, no nije preduvjet za kvalitetno pobiranje web sjedišta.

Naglašavamo kako se pri opremanju metapodacima nužno treba u potpunosti pridržavati nekog standarda.

Preporučuje se: upotreba standarda Dublin Core (<http://dublincore.org>). U suprotnom su konačni efekti uporabe metapodataka dvojbeni.

3.2.4 Organizacija informacija

Ovo nije u potpunosti tehničko pitanje, no vezano je uz arhiviranje web sjedišta.

Preporučuje se: dijeljenje informacijskih cjelina u različite direktorije, kad god je moguće. To pomaže administratorima arhiva da preciznije odaberu sadržaj koji će se arhivirati. Postoji više različitih načina na koji informacije mogu biti organizirane, a ova preporuka se odnosi na fizičku lokaciju na kojoj su informacije pohranjene u stablu weba.

Preporučuje se: stavljanje u zaseban direktorij:

- starih sadržaja koji se žele objaviti na web sjedištu, npr. prethodnih brojeva časopisa (npr: /*arhiva* ili /*stari_brojevi*)
- dodatne sadržaje ili aplikacije poput foruma (npr: /*forum*).

Kad su informacije podijeljene na taj način, administrator sustava može instruirati robotski program da ne preuzima cijelu arhivu starih brojeva ili forum, već samo aktualni broj, što pridonosi bržem prikupljanju, manjem opterećenju poslužitelja, manjoj potrošnji mrežnih resursa i u konačnici kvalitetnijom arhivskom kopijom.

4. NSK pobirač

NSK pobirač je robotski program kojim se Knjižnica služi prilikom pobiranja obveznog primjerka mrežne građe.

Primjedbe i pitanja vezane uz pobiranje, molimo šaljite na adresu: digarhiv@nsk.hr

Pitanja vezana uz rad robota, molimo šaljite na adresu: damp@srce.hr

5. Adrese

Web adresa Digitalnog arhiva hrvatskih mrežnih publikacija: www.nsk.hr/digarhiv

WebPAC NSK: www.nsk.hr/opac-crolist/crolist.html

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Tanja Buzina

e-mail adresa osobe za kontakt: tbuzina@nsk.hr

e-mail adresa projekta: digarhiv@nsk.hr

Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni računski centar (Srce)

Miroslav Milinović

e-mail adresa osobe za kontakt: miroslav.milinovic@srce.hr

e-mail adresa Projekta unapređenja sustava DAMP: damp@srce.hr

5. Prilozi

5.1 Kriteriji odabira obveznog primjerka mrežne građe za obradu i arhiviranje Verzija 1.0

Sadržaj

1. Uvod
2. Opći i posebni kriteriji odabira
3. Odabir publikacija za digitalni arhiv

1. Uvod

Nacionalna i sveučilišna knjižnica ima zadatak sustavno prikupljati, opisivati, pohranjivati i davati na korištenje i mrežne publikacije kao sastavni dio kulturne baštine.

1.1 Vrste sadržaja na internetu

Na internetu se, uz publikacije kakve su poznate iz tiskanog medija, npr. knjige, časopisi, novine, članci, pojavljuju i nove vrste sadržaja, npr. mrežna mjesta organizacija, osoba i događaja, portali, online službe, online baze podataka, mrežne novine (*e-newspaper/e-news*), raspravišta (forum), *chat*, online konferencije, pretplatničke liste (*mailing list*), elektronička pošta, bilteni (*newsletter*), video i zvučni zapisi, interaktivne zemljopisne karte i planovi gradova, programi za pretraživanje, računalni programi, računalne igre, webart, blogovi, wikiji, učenje na daljinu (*e-learning*).

Neke od tih sadržaja Knjižnica će odabrati kao građu za pohranu u *Digitalni arhiv hrvatskih mrežnih publikacija*, prema kriterijima navedenim dalje u tekstu.

Prema načinu objavljivanja sadržaja razlikujemo statične i dinamičke publikacije tj., omeđene publikacije čiji se sadržaj ne mijenja, npr. knjige i članci, i neomeđenu građu čiji se sadržaj mijenja i/ili nadopunjuje, npr., novine, časopisi, godišnji izvještaji, bilteni, mrežna mjesta, portali, baze podataka.

1.2 Definicije

Arhiviranje. Postupak koji uključuje preuzimanje, dugotrajnu pohranu, zaštitu i pristup elektroničkoj publikaciji.

Mrežna publikacija. Djelo/duhovni proizvod u digitalnom obliku dostupan računalnom mrežom. Sinonimi su web publikacija, online publikacija, mrežna građa.

Mrežno mjesto. Skup web stranica koje čine jednu cjelinu. Sinonimi su web sjedište, web stranice, mrežne stranice, *web site*.

Nakladnik. Pravna ili fizička osoba koja pokreće objavljivanje publikacije i snosi troškove njezina izdavanja.

2. Opći i posebni kriteriji odabira

2.1 Opći kriteriji

Za mrežnu građu primjenjuju se isti opći kriteriji kao i za tiskanu građu. Oni uključuju:

- 1.) djela hrvatskih autora objavljena u Hrvatskoj i izvan Hrvatske
- 2.) tema djela odnosi se na Hrvatsku, bez obzira na mjesto objavljivanja i autorstvo

- 3.) djelo je na hrvatskom jeziku
- 4.) djela koja su objavljena u Hrvatskoj, što znači:
 - i.) na samoj je građi podatak da je nastala u Hrvatskoj
 - ii.) sjedište nakladnika je u Hrvatskoj
 - iii.) autor publikacije ima prebivalište u Hrvatskoj

2.2 Posebni kriteriji

1.) Sadržaj

S obzirom na posebnosti novoga medija prednost pri odabiru za digitalni arhiv ima građa čiji je sadržaj koherentan, neovisan, potpun, ima trajnu intelektualnu ili umjetničku vrijednost i bavi se temama od općeg kulturološkog značenja (npr. umjetnost i kultura, gospodarstvo, obrazovanje, zdravstvo, politika, sport, mediji, ekologija, povijest, djeca i mladi, pravo, tehničke znanosti, društvene znanosti, religija, itd.).

2.) Nakladnik / Autor

Osobe ili tijela odgovorni za objavljivanje građe. To su nakladnici u tradicionalnom smislu, nakladnici baza podataka, proizvođači sive literature.

Ugled i pouzdanost nakladnika važni su pri odabiru građe. Kod osoba je pri odabiru važan i njihov stručni i društveni autoritet.

3.) Struktura publikacije

Odnosi se na postojanje podatka o naslovu, o osobi ili tijelu odgovornom za sadržaj i izradu publikacije, preglednost rasporeda podataka na publikaciji, redovitost osuvremenjivanja, broju i pouzdanosti poveznica (linkova) na druge mrežne stranice.

4.) Domena publikacije

Građa koja je objavljena izvorno u domeni .hr ima prednost pri odabiru za digitalni arhiv. Građa može biti odabrana i kada je objavljena pod kojim drugim nastavkom (.com, .net, .info, .org), ako udovoljava općim kriterijima za odabir građe.

5.) Format

Odnosi se na oblik/format podataka u kojem je publikacija objavljena, npr., format za obradu teksta (Word), *portable document format* (PDF), *hypertext markup language* (HTML).

Knjižnica prima, čuva, daje na korištenje publikaciju u formatu u kojem je ona objavljena. Ako je publikacija objavljena na mreži u više različitih formata, Knjižnica odabire onaj format koji može pohraniti u izvornom obliku i tako sačuvati integritet i autentičnost građe (izgled, dizajn, način pretraživanja) te osigurati čitljivost podataka. Prednost se daje standardnim formatima.

6.) Usporedna izdanja na različitim medijima

Mrežne su publikacije (knjige, časopisi) često reprodukcija izvornika koji je objavljen u tiskanom obliku ili na CD-ROM-u. Za arhiviranje odabire se i mrežno izdanje publikacije.

3. Odabir publikacija za digitalni arhiv

Uključuju se publikacije u tradicionalnom smislu: časopisi, novine, knjige, članci, i specifično mrežne publikacije: integrirajuća građa (npr., mrežna mjesta institucija, udruga, događaja, znanstvenih projekata, e-zini, portali).

Učestalost arhiviranja određuje Knjižnica, prema učestalosti objavljivanja, važnosti sadržajnih promjena (novo izdanje) ili značaju publikacije za širu korisničku zajednicu. Neće se arhivirati svaka promjena sadržaja svake publikacije.

Isključuju se pretraživači, igre, stranice isključivo reklamnog karaktera, stranice poduzeća, radne verzije publikacija, pretplatničke liste (*mailing list*), *chat*, građa koja se distribuira isključivo putem elektroničke pošte, u načelu osobne stranice i forumi.

6.2 Obrazac za prijavu mrežnih publikacija

Popunjavanjem obrasca obavještavate NSK o postojanju vaše publikacije na internetu. U Digitalni arhiv bit će uvrštene one koje odgovaraju *Kriterijima odabira obveznog primjerka mrežne građe za obradu i arhiviranje*.

*URL (ako je mrežna publikacija dostupna na više adresa, molimo da ih navedete)		
*Naslov		
Odgovorna osoba	autor	
	glavni urednik	
	drugo	
Nakladnik		
Mjesto objavljivanja		
*Datum objavljivanja		
ISBN		
ISMN		
ISSN		
Podatak o izdanju		
Učestalost osuvremenjivanja	datum izlaženja novog broja	
	datum osuvremenjivanja sadržaja	
Usporedno izdanje na nekom drugom mediju	naslov	
	medij	
Prethodno izdanje ili naslov	naslov	
	medij	
	godina izdavanja	
Tehnički i programski preduvjeti za pregledavanje publikacije		
*Uvjeti pristupa arhiviranoj publikaciji	dozvoljavam javni pristup**	
	ne dozvoljavam javni pristup***	
Kontakt adresa nakladnika ili urednika	Ime	
	*e-mail	
	Telefon	
	Telefaks	
	ulica, br.	
	Grad	
Pitanja i primjedbe: digarhiv@nsk.hr		

* Obvezni podaci!

** Pristup arhiviranoj publikaciji putem interneta.

*** Minimalna razina pristupa arhiviranim publikacijama je jedan ovlaštenu korisnik odjednom unutar NSK putem sigurnog intraneta.

POŠALJI!

6.3 O Projektu uspostave sustava za preuzimanje i arhiviranje obveznog primjerka hrvatskih mrežnih publikacija

Mrežnim je publikacijama svojstvena česta promjenjivost sadržaja i veličine, kratak i nepredvidiv životni vijek na mreži i nepostojanost granica. Kako velik broj vrijednih publikacija ne bi bio nepovratno izgubljen za buduće korisnike, knjižnice u Europi i svijetu započele su s obradom i stvaranjem sustava za pohranu mrežnih sadržaja (*web-archiva*) radi dugoročne zaštite i osiguranja pristupa kulturnoj baštini u digitalnom obliku.

U Hrvatskoj tu ulogu preuzima Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) koja je kao depozitarna knjižnica dužna primati i pohranjivati i obvezni primjerak mrežnih publikacija. Stoga se u NSK još 1998. započelo s katalogizacijom mrežnih publikacija. Međutim, obrađene publikacije nisu bile arhivirane pa im se moglo pristupiti samo na njihovoj izvornoj mrežnoj adresi.

Da bi uspostavila sustav za pohranu mrežnih sadržaja Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Sveučilišni računski centar Sveučilišta u Zagrebu (Srce) potpisali su 1. studenoga 2003. ugovor o suradnji na *Projektu uspostave sustava za preuzimanje i arhiviranje obveznog primjerka hrvatskih mrežnih publikacija*. Na projektu su sudjelovali stručnjaci NSK, Srca i tvrtke UNIBIS koja razvija knjižnično-informacijski sustav CROLIST. Projekt je završen 1. studenoga 2004.

Digitalni Arhiv Mrežnih Publikacija - DAMP razvijen je s ciljem uspostave sustava za preuzimanje i arhiviranje obveznog primjerka hrvatskih publikacija na internetu uz očuvanje, u najvećoj mogućoj mjeri autentičnosti njihova sadržaja, oblika i funkcionalnosti, a u svrhu njihove dugoročne zaštite i korištenja u budućnosti.

U okviru ugovorene suradnje razvijen je sustav DAMP, ostvarena interakcija između sustava DAMP i CROLIST, tj. između digitalnog arhiva i WebPAC-a NSK-a, definiran način rada sa sustavima i obavljeno njihovo testiranje i implementacija na poslužitelju NSK.

Sustav DAMP izgrađen je na konceptu selektivnog prikupljanja statičkih i dinamičkih mrežnih publikacija u interakciji sa sustavom CROLIST. Taj koncept podrazumijeva postupke identifikacije hrvatskih mrežnih publikacija na webu i njihovog odabira prema postavljenim kriterijima od strane knjižničara, bibliografske obrade, automatskog pobiranja (jednokratnog ili učestalog), pohrane i davanja pristupa arhiviranim publikacijama i njihovim primjercima putem WebPAC-a NSK.

Nastavak rada NSK i Srca na razvoju sustava definiran je *Projektom unapređenja sustava DAMP (2005.-2006.)* u svrhu

- proširenja funkcionalnosti sustava u odnosu na suradnju s nakladnicima za građu koja ima ograničen pristup
- proširenja funkcionalnosti sustava u odnosu tehnološki zahtjevnju građu
- administriranja sustava
- uspostave sustava za autentikaciju i autorizaciju za pristup arhivu i
- uspostave sustava za trajno čuvanje sadržaja arhiva.

U Katalogu NSK na dan 26. listopada 2005. katalogizirano je 1112, a arhivirano 1018 jedinica. Pristup arhivu je u ovoj fazi rada ograničen lozinkom.